

lemskab af en forening som vilkår for ansættelsen. Dommen blev afsagt med dommerstemmerne 18-3. Et stort mindretal på 7 af de dommere, der ville domfælde, ønskede at gå videre i retning af mere generelt at beskytte den negative foreningsfrihed. Domsresultatet i British Rail-sagen kan betegnes som en dynamisk fortolkning af art. 11. De dissenterende nordiske dommere, i hvis lande eksklusivaftaler i vidt omfang accepteres, fremhævede, at der på en diplomatkonference i forbindelse med konventionens tilblivelse var blevet fremført betænkeligheder ved at inkludere en regulering af det negative aspekt af foreningsfriheden i forbindelse med formuleringen af art. 11. Mindretallet i dommerkollegiet ser dette som en normering af fortolkningen, hvorimod flertallet lader hensynet til en dynamisk udvikling af konventionsbeskyttelsen veje tungere. Dommen kan ikke tages til indtægt for en generel stillingtagen til spørgsmålet om det retmæssige i at kræve medlemskab af bestemte faglige organisationer.

Den ledende sag på området er nu Sigurjónsson EMD 264. Sagen omhandler en islandsk taxachauffør, der havde indmeldt sig i en fagforening »Frami Automobile Association«. Medlemskabet var en offentligtretlig betingelse for opnåelse af en bevilling til at drive hyrevognsvirksomhed. På baggrund af faglige uoverensstemmelser meldte han sig efter opnåelse af bevillingen ud af foreningen, hvorefter bevillingen blev inddraget af det islandske hyrevognsnævn. Sagen blev forelagt de islandske domstole. Den islandske højesteret fandt, at kravet om obligatorisk medlemskab og inddragelsen af bevillingen ikke stred mod art. 73 vedrørende foreningsfrihed i den islandske grundlov. Højesteret fandt imidlertid, at den administrative regulering, som dannede grundlag for kravet om foreningsmedlemskabet, ikke havde den fornødne lovhjemmel. Altinget tilvejebragte herefter den nødvendige lovhjemmel. Herefter indbragte taxachaufføren spørgsmålet for menneskerettighedskommissionen. Kommissionen fandt med 17 stemmer mod 1, at der var tale om en krænkelse af konventionens art. 11. Domstolen fandt ligeledes med 8 stemmer mod 1 (den islandske dommer), at forholdet stred mod konventionens art. 11. Det blev i dommen understreget, at allerede »British Rail« havde fastslået, at den negative foreningsfrihed var omfattet af art. 11. Herudover fremhæver domstolen, at ILO-konventionerne nr. 87 om foreningsfrihed og beskyttelse af retten til at organisere sig og nr. 98 om retten til at organisere sig og føre kollektive forhandlinger fastslår, at den negative foreningsfrihed er garanteret. Disse konventioner er ratificeret af Danmark i henholdsvis bekendtgørelse nr. 16 af 23. april 1952 og bekendtgørelse nr. 2 af 4. januar 1957.

Domstolen pegede endvidere på, at der siden afgørelsen af »British Rail«-sagen er sket en betydelig politisk udvikling, bl.a. ved vedtagelsen af EF's Charter of the Fundamental Social Rights of Workers, som i art. 11, stk. 2, fremhæver den negative foreningsfrihed. Endvidere henviser domstolen til, at konventionen er et levende instrument og må fortolkes dynamisk. Af særlig interesse fastslog domstolen endvidere, at der ikke kunne lægges afgørende vægt på, at klager indvilligede i medlemskab af »Frami« som betingelse for at opnå bevillingen. Under alle omstændigheder var klageren under et konstant pres, og det blev antaget at være spekulationer, hvorvidt han under alle omstændigheder ville være blevet medlem. Domstolen fandt herefter, at forholdet netop var en central del af den beskyttelse, som art. 11 er udtryk for. Domstolen fandt ikke som i »British Rail«, at det skulle tillægges særlig vægt, om klager forud for ansættelsen havde haft kendskab til kravet om foreningsfrihed. Dommen er således udtryk for, at der er sket en udvidelse af området for den negative foreningsfrihed.

I en række lande er eksklusivbestemmelser forbudt. Følgende lande kan nævnes: Tyskland, Frankrig, Italien, Spanien. I Tyskland er foreningsfriheden beskyttet i grundlovens art. 9, afsnit 3. Retten til at stå uden for en organisation er også beskyttet. Følgen heraf er derfor, at eksklusivklausuler er grundlovsstridige. Danmark er således langt bagefter på dette område.

Folketinget gennemførte i 1982 foreningsfrihedsloven. Lovinitiativet blev taget på baggrund af EMD's afgørelse i »British-Rail«-sagen. Loven giver beskyttelse mod afskedigelse på grund af foreningsforhold. På dette område sondres mellem positiv og negativ foreningsfrihed. Positiv foreningsfrihed er en sikring af den enkeltes ret til at tilslutte sig eller danne foreninger, og den negative foreningsfrihed er retten til uhindret at stå uden for foreninger og til uhindret at melde sig ud af en forening. Det fastsættes i loven, at en arbejdsgiver hverken må afskedige en lønmodtager, fordi denne er medlem af en bestemt forening (§ 1), eller fordi den pågældende ikke er medlem af en bestemt forening (§ 2, stk. 1). Reglen i § 2, stk. 1, gælder dog ikke, såfremt lønmodtageren ved ansættelsen var bekendt med, at arbejdsgiveren stillede medlemskab af en forening eller en bestemt forening som betingelse for beskæftigelsen i virksomheden. Den gælder endvidere ikke, hvor en lønmodtager, der er medlem af en forening, efter ansættelsen gøres bekendt med, at medlemskab af denne forening er en betingelse for fortsat ansættelse i virksomheden.

Loven blev på flere områder skærpet i 1990. Lovændringen medførte:

- at afskedigelsen kan underkendes. Dette gælder dog ikke privatansatte, såfremt underkendelsen